

XAMIDOV JAMSHID
ABDISAMIYEVICH

TEKNOLOGIYA VA UNI O'QITISH METODIKASI

373.167
2-24

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TALIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

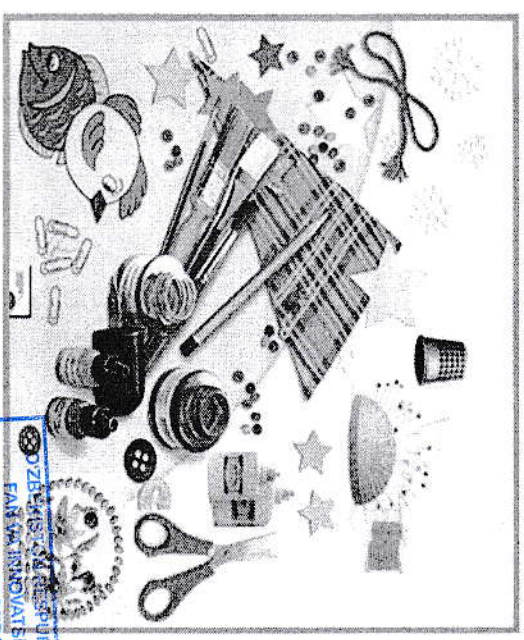
XAMIDOV JAMSHID ABDISAMIYEVICH

TEKNOLOGIYA VA UNI O'QITISH
METODIKASI

O'quv qo'llama

60110500 – Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari uchun

- 14063/100 -

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV TALIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI
2-FILIALI

Toshkent - 2023
«City of books»

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV TALIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

UDK 373.167.1.377
КБК 74.200.52
X-24

Xamidov Jamshid Abdissamiyevich / *Technologiya va uni o'qitish metodikasi* / O'quv qo'llama. - Toshkent: «City of book», 2023. - 284 bet

ANNOTATSIYA

Mazkur o'quv qo'llama 60110500 – Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari va boshlang'ich sinf texnologiya fani o'qituvchilari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda faning maqsad va vazifalari, metodologik asoslari, tarixiy taraqqiyoti, didaktik asoslari, ta'lim metodlarining tasnifi, interfaol ta'lim metodlari hamda fanni o'qitishda interfaol ta'lim metodlaridan foydalanish, mehnat tarbiyasi asosida o'quvchilarda kasb – hunarga qiziqishini o'rnatish hamda ularning ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan metodik ko'rsatmalar kabi masalalar yoritilgan.

АННОТАЦИЯ

Данное учебное пособие предназначено для учащихся направления начальных классов - 60110500 и учителей технических наук начальной школы, содержит цели и задачи науки, методологические и дидактические основы, историческое развитие, классификацию методов обучения, интерактивные методы обучения и использование интерактивных методов обучения в науке, направленных на повышение интереса учащихся к профессии и ремеслу на основе трудового воспитания и формирование у них творческих способностей, так как методические указания.

ANNOTATION

This manual is intended for students on primary education major field - 60110500 and teachers of technical sciences at primary schools and contains the goals and objectives of science, methodological and didactic principles, historical development, classification of teaching methods, interactive teaching methods and the use of interactive teaching methods in teaching the course, increase the interest of students in the profession on the basis of labor education and methodological instructions intended to formulate their creative abilities.

Muallif:
J.A.Xamidov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Technologik ta'lim" kafedrasida katta o'qituvchisi

Tag'irichlar:
X.A.Umarov – Nizomiy nomidagi TDPU "Technologik ta'lim" kafedrasida mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent
O.M.Jahborova – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrasida mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori

ISBN 978-9910-9950-8-8

© Xamidov J.A., 2023
©«City of book», 2023

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikni qo'lga kiritgach, hayotning barcha sohalarida tub islohotlar olib borilmoqda. Ushbu islohotlar respublikaning rivojlanish va taraqqiyot yo'li deb e'tirof etilgan demokratik, insonparvar, huquqiy jamiyatni barpo etish uchun xizmat qiladi. Demokratik, insonparvar, huquqiy jamiyatni barpo etish vazifasi o'sib kelayotgan yosh avlod zimmasiga yuklatilar ekan, bu o'z navbatida ularning ta'lim-tarbiyasini maqsadli amalga oshirishga bevosita jamiyat, oila va ta'lim tizimi birdek ma'suldir.

Oxirgi yillarda jadal rivojlanib kelayotgan mamlakatimiz ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayoni so'nggi paytlarda yanada tartibli shaklga ega bo'ldi hamda bugungi kungacha davom etmoqda. Maktab ta'limining hozirgi bosqichida o'quvchilarni mehnatga tayyorlash, o'sib kelayotgan avlodning ta'lim va tarbiyasidagi eng zarur masalalardan biridir.

Ayniqsa boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni mehnatga tayyorlash ularning qiziqishlari, moyilliklar va imkoniyatlariga asoslangan qo'l mehnati hisoblanadi. Shu munosabat bilan mehnat ta'limi jarayoni boshlang'ich ta'lim sinf o'quvchilarida bilim, mehnat, axloqiy, estetik iqtisodiy-ekologik va aqliy imkoniyatlarni aniq mehnat jarayonlarida rivojlantirishga qaratilgan, natijada ularni mehnatga tayyorlashni qo'l mehnati jarayonida bolalar asosan ishlab chiqarish texnologiyalar chiqindilari (qog'oz, karton, sim, yog'och, gazlama va boshqalar) bilan tabiiy va sun'iy xom ashyolar (maxsus loy, yog'och va plastmassalar, plastilim, yelim va boshqalar) bilan ishlash keyingi o'rta va yuqori sinflarda davom ettirilishi uchun zarur aloqadorlik hosil qiladi.

XX asr oxiriga kelib umumiy o'rta ta'lim muassasalaridagi mehnat ta'limi fani yangi "Technologiya" fani nomini oldi, ammo bu uning mazmunini sezilarli darajada yangilashga olib kelmadi. Aksincha, bu holat ko'p jihatdan "mehnat" darslariga nisbatan an'anaviy qarashning mustahkamlanishiga yordam berdi, unga ko'ra ular faqat hunarmandchilik va texnologik ta'lim doirasida ko'rib chiqilmoqda.

Ushbu fanni fan sifatida o'qitishning zamonaviy metodikasi uning mazmuni qanday bo'lishi kerakligini va bu mazmuni o'zlashtirishda maktab o'quvchilarining faoliyatini umumta'limning dolzarb muammolari nuqtai nazaridan qanday tashkil etishni aniqlashga chaqirilgan.

"Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fanining yana bir muhim vazifasi mustaqil fikr yuritish bo'lgan, turli xil uslubiy va amaliy materiallarni, muqobil dasturlarni, mehnat ta'limi tushunchalarini tahlil qila oladigan, o'z tanlovini amalga oshira oladigan va o'z ishini talablar asosida qura oladigan ijodkor o'quvchini tayyorlashdan iboratdir.

Pedagogika oliy o'quv yurtining ushbu fanni o'zlashtirgan bitiruvchisi o'z ixtiyorida faqat tavsiyalar va uslubiy ko'rsatmalar to'plamiga ega bo'lmay, balki texnologiyaning har qanday an'anaviy yoki yangi yondashuvlarini mustaqil baholash va ijodiy qo'llash qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Albatta, bu maqsadga erishish bolalarning bilish jarayonlari va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish qurilgan psixologik va didaktik asoslarga asoslangan metodologiyaning barcha masalalarini o'rganishni o'z ichiga oladi.

Hech kimga sir emaski, hali ham kichik yoshdagi o'quvchilar uchun individual hunarmandchilikni yaratish bo'yicha ko'rsatmalar to'plami sifatida tuzilgan o'quv nashrlari mavjud hamda hozirgi kunda o'quvchilar va kichik yoshdagi o'quvchilarning ota-onalari uchun bolalar uchun qulay va qiziqarli bo'lgan turli xil mahsulotlarni tayyorlash bo'yicha batafsil amaliy tavsiyalarni o'z ichiga olgan adabiyotlarni topish qiyin emas. Ushbu materiallardan foydalangan holda, har qanday qiziqqan o'quvchi, birinchidan, matolardan yumshoq o'yinchoqlar yoki plastilin, qog'oz, tabiiy materiallardan o'yinchoqlar, suvenirlar va boshqalarni ishlab chiqarish texnologiyasini o'zlashtira oladi, ikkinchidan, bolalarga buni o'rgatadi, ularga murakkab bo'lmagan narsalarni yasashda yordam beradi. Bunday adabiyotlar bolalarning bo'sh vaqtini tashkil etishda, to'g'arak ishlarini olib borishda pedagog yoki ota-onalarga katta yordam berishi

shubhasizdir. Biroq, bunday materiallar o'quv mavzusi materialini tashkil etmaydi, balki faqat individual hunarmandchilik qilish imkonini beradi.

Ushbu kitob texnologiya saboqlarini talqin qilishda mulqo yangi yondashuvni asoslaydi. Mazmun jihatidan ularni boshlang'ich dizayn ta'limining tizimli kursi sifatida ko'rib chiqish taklif etiladi, chunki ko'p hollarda talabalar umumiy foydalanish uchun mo'ljallangan narsalarni yaratadilar va bu ularni ishlab chiqarish qoidalarini tushunishni talab qiladi. Shu tarzda belgilangan ushbu dasturlarning mazmuni, bir tomondan, inson madaniyatining zamonaviy g'oyasiga to'liq mos keladigan, ikkinchi tomondan, nom olgan o'quv fanining o'ziga xos xususiyatlarini aniq aks ettiruvchi yaxli tizimni tashkil etadi.

Mazkur o'quv qo'llanma pedagogika institutlarining 60110500-Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari uchun "Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fani bo'yicha mo'ljallangan bo'lib, talabalarining ushbu fan bo'yicha nazariy mashg'ulotlarida bajaradigan ishlarining namunalariga yo'llanmani o'z ichiga oladi. Har bir nazariy mashg'ulotlarning mavzusi, unga tayyorlanish jarayonida talaba bajarishi lozim bo'lgan metodik ko'rsatmalar va eng muhim nazariy manbalar keltirilgan. O'quv qo'llanma talabalarining mashg'ulotlarga tayyorlanishida foydalanishlari uchun, ularning mustaqil ta'limlarini tashkil etish uchun mo'ljallanganidir.

I-BOB. TEXNOLOGIYA TA'LIMI VA TARBIVASINING MAQSAD VA VAZIFALARI.

1.1. Texnologiya va uni o'qitish metodikasi fanining mazmuni. Fanining oldiga qo'ygan maqsad va vazifalari.

Pedagogika oliy o'quv yurtlarining "Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi o'quv rejasidagi "Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fanining *maqsadi* talabalarini umumiy o'rta ta'lim maktablarining boshlang'ich ta'limdagi "Texnologiya" fanini Davlat ta'lim standarti (DTS) asosida tashkil etish va o'qitish, pedagogika, psixologiya va maxsus fanlardan olgan bilimlarini umumlashtirgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish va amalga oshirish yo'llarini bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini metodikaga oid bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishdan iborat.

"Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fanida talabalar o'qitish tamoyillari va mazmuni, shakl va metodlari, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha dasturlar mazmuni, texnologiya ta'limi darslari va darsdan tashqari ishlarda o'quvchilarning fikrlash va ijodkorlik qobiliyatlarini o'stirish, o'quv va metodik adabiyotlarni o'rganish hamda tahlil qilish, darslarni rejalashtirish, meyoriy hujjatlarni yuritish, texnologiya ta'limi o'quv xonalarning jihozlanishi, pedagogik amaliyotning maqsadi, vazifalari va mazmuni, o'quv-moddiy texnik baza tahlili, respublika ta'lim markazi, tashxis markazi faoliyati bilan tanishadilar.

"Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fanining *vazifalari* quyidagilar:

- pedagogik-psixologik bilimlarni o'quvchilarda politexnik ko'nikma va malakalarni shakllantirish jarayonida tatbiq etish;
- talabalarni umumiy o'rta ta'lim maktablarida "Texnologiya" fanining maqsad va vazifalari, o'quv rejasida tugan o'rni bilan tanishtirish;
- politexnik bilimlarni berishda, bevosita tanlangan sohalaridagi metodik muammolarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar hamda axborot texnologiyalari asosida hal etish;

- texnologiya ta'limini o'qitishni tashkil etish hamda uni amalga oshirish metodikasini o'rgatish;
- texnologiya ta'limida qo'llaniladigan didaktik tamoyillar, texnologiya ta'limida o'qitish metodlari va shakllarini o'rgatish;
- texnologiya ta'limi darslarini tashkil qilishni, rejalashtiruvchi hujjatlarni ishlab chiqishni va tahlil qilishni o'rgatishdan iborat.

"Ta'lim to'g'risidagi" qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da texnologiya ta'limi faniga oid g'oyalarning aks ettirilishi. Kadrlar tayyorlash, ta'lim tizimini o'z rivojida shaxsning madaniyatini shakllantirish, jamiyadagi hayotga moslashish, kasbiy va ta'lim dasturlarini bilib tanlash hamda o'zlashtirish, jamiyat, davlat, oila oldidagi o'z mas'uliyatini anglab yetuvchi har tomonlama komil insonni tarbiyalash uchun huquqiy, tashkiliy, ruhiy-pedagogik shart-sharoitlarni ta'minlashga qaratilgandir. Bu borada umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun tayyorlanadigan pedagoglarni va shu jumladan texnologiya ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashni tubdan o'zgartirish zarurati keltirib chiqardi.

Ushbu zarurati keltirib chiqargan obyektiv omillar quyidagilardan iboratdir:

- Yangi O'zbekistonning haqiqiy iqtisodiy mustaqilligini ta'minlovchi sharoitlarini shakllantirish;
- xo'jalik yuritishning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirishni davom ettirish, bozor iqtisodiyotiga o'tishni tezlashtirish va uni samarasini ko'tarish, respublika iqtisodiyotini xom ashyo ishlab chiqaruvchidan so'nggi mahsulot ishlab chiqarishga yo'naltirilgan ilg'or texnologiyalarni qayta ishlovchiga ixtisoslashtirish;
- texnologiya ta'limi tamoyillarini ilmiy va axborotli texnologik resurslarni yaratish hamda faol foydalanish tashkili etish;
- texnologiya ta'limi sohasidagi ilmiy-texnikaviy taraqqiyot sur'atlarini ishlab chiqarish sohasida chuqur o'zgartirishlarga olib kelish maqsadida tezlashtirish;
- aqliy mehnat hissasini oshirish, buning natijasida shaxsning ta'lim saviyasiga uning professional moslashuviga qo'yiladigan talablarning oshishi;